

УДК 316.42:327:141.7

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ГЕОПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОУСТРОЮ

Наталія Лепська

*Запорізький національний університет,
факультет соціології та управління, кафедра політології
вул. Жуковського, 66, 69600, м. Запоріжжя, Україна*

У статті надається концептуальне переосмислення складно структурованої моделі сучасного геополітичного простору. Пропонується розглядати геополітичну спатіалізацію з розширенням спектра традиційних вимірів (географічного, економічного, інформаційно-ідеологічного, інформаційно-кібернетичного), що вже більш-менш обґрунтовані в сучасній теорії геополітики, додавши інші рівні просторової організації світу. Наголошується на перспективності та значущості процесів спатіалізації щодо структурного ускладнення геопростору за рахунок виокремлення нових його рівнів, що більше пов'язані з нематеріальними активами суспільного життєвого устрою. Тож автор акцентує увагу на необхідності виокремлення когнітивного та ментального рівнів геополітичного простору. У підсумку відзначається, що саме когнітивний і ментальний рівні спатіальної організації світу в умовах його сучасної трансформації є вагомими смислоутворюючими чинниками легітимації силового переформатування загальної архітектури геополітичного простору.

Ключові слова: геополітичний простір, геополітична спатіалізація, організація геополітичного простору, когнітивний простір, ментальний простір, силове впорядкування світу.

Сучасний невривноважений світ знаходиться наразі в стані надскладного та вкрай суперечливого переходу до глобальної цілісності. Очевидно, що цей процес буде тривати ще не одне десятиліття. Чимало дослідників сходяться на думці, що глобальна цілісність є радше уможливленою ідеалістичною конструкцією, гіпотетично уявною у свідомості апологетів мондіалізму. Утім, не викликає сумнівів факт, що геополітичні відносини вийшли вже далеко за межі традиційних парадигм світового впорядкування та стандартних мілітарних практик розподілу геополітичного простору. Однак кінцева мета глобальної цілісності ще «відточує» (наскільки це можливо за умов нинішніх економічного, політичного, наукового й інших мейнстрімів цивілізаційного розвитку) відпрацювання «високих гуманітарних» технологій пошуку нових моделей стратегічного врівноваження геополітичного простору.

Сучасна геополітика активно розвиває свій теоретичний фундамент і категоріально-поняттєвий потенціал, що найбільш відчутно стосується власне геополітичного простору як субстанційної категорії геополітики й основного об'єкта її дослідження. Еволюція осмислення геополітичного простору відбувається як закономірний наслідок його розвитку, організаційного ускладнення, кардинального оновлення у зв'язку зі змінами суспільно-економічних укладів і технологічного освоєння світу. До того ж цей процес наразі супроводжується загостренням аксіологічної та гносеологічної кризи, що викликає необхідність реорганізації дослідницького процесу передусім у фундаментальній теоретичній царині геополітики. Проте багато в чому рефлексія геополітичного простору має симетричний «реактивний» характер як feedback на процеси швидкоплинної спатіалізації геополітичного світу, тому, природно, відбувається перманентне наукове «перезавантаження» феномена геополітичного простору, і подальший динамізм силових зрушень сві-

тоустрою теж спричинить корективи у структурі спатіального впорядкування світу. Разом із тим більш затребуваним і доцільним є проактивне випереджаюче (або ж принаймні синхронне) осмислення реконфігурації геополітичного простору, що актуалізує дослідницьку мету нашої наукової розвідки – з'ясувати сутність когнітивного та ментального рівнів геополітичного простору як найбільш вагомих чинників сучасної геополітичної спатіалізації та силової реорганізації світу.

Серед авторів, що запропонували свої моделі впорядкування геополітичного простору, варто відзначити Н. Комлеву, О. Тинянову й О. Шарапова, які обґрунтували власні теоретичні конструкції просторового світоустрою, виходячи з певних дослідницьких позицій:

- ресурсно-просторовий концептуальний підхід Н. Комлевої, за яким нею здійснена демаркація на географічний, економічний, інформаційно-ідеологічний, інформаційно-кібернетичний типи геопростору;

- концепція організованого геополітичного простору О. Тинянової, що полягає в трирівневій конструкції геополітичної спатіалізації згідно з трирівневою ієрархією універсальних ресурсів: територія – людина (населення)/організація – знання;

- концепція інтегрального геополітичного простору О. Шарапова, відповідно до якої геопростір є інтегральною системою взаємодії природно-географічної, соціально-політичної, духовно-культурної, інформаційно-ідеологічної сфер.

На наш погляд, наразі актуалізується необхідність удосконалити й осучаснити узагальнену архітектуру геополітичної спатіалізації та деталізувати її рівневу організацію, беручи до уваги теоретико-методологічні здобутки згаданих авторів і зважаючи на інтенсивний процес нового картографування світу.

Диверсифікація геополітичних комунікацій стимулює генерування й активну імплантацію в сучасний геополітичний світогляд нових пояснювальних моделей глобальної реконструкції, тож вважаємо, що сьогодні найбільшої значущості набуває когнітивний простір спатіальної організації геополітичного світу, адже в сучасних умовах ерозії нормативних підвалин геополітичного життєустрою та девальвації його символічних ресурсів уже не спрацьовують традиційні моделі розроблення глобального порядку денного й практики його імплементації. Очевидно, що сьогодні вибудовується нова надскладна архітектура геополітичного світу. Вона докорінно відрізняється безпрецедентним підвищенням ставок нематеріальних активів держав та їх знанневого капіталу. Це й собі стимулює їх конкурентне спрямування на осучаснення науково-експертного супроводу розроблення геополітичних стратегій держав, конструювання нових нарративів їх геополітичного іміджування та підвищення ступеня геополітичної суб'єктності в процесах установа нових правил перерозподілу світу.

У провідних країнах світу вже спостерігаються процеси поступової інституціалізації так званих «інтелектуальних корпорацій» (що приходять на зміну «мозковим центрам»), які покликані прагматизувати та капіталізувати знання. Практично в усіх державах відбувається своєрідний соціокультурний переворот, що «запускає» нові стандарти суспільної ментальності й інтелектуальної суверенності держав. У суспільній свідомості формуються такі смисли, концепти та нарративні конструкції, що не просто якісно перезавантажують когнітивний простір як на локально-державному рівні, так і на глобальному, а й активізують пошук альтернативних моделей стратегічного консенсусу держав щодо нового геополітичного балансу сил. Не викликає сумніву, що й геополітична потуга держав уже сьогодні корелюється саме з ресурсоемністю їх когнітивного простору, що в підсумку визначає адаптивний потенціал держав до умов оновлення просторової геометрії світу.

Чому ж доцільно виокремити в геополітичній спатіальності рівень когнітивного простору, а не задовольнятися просто загальним форматом інформаційно-ідеологічного рівня, як це запропоновано, наприклад, Н. Комлевою? На наш погляд, відповідь тут полягає в необхідності розмежування сутності понять «когнітивність»/«знання» (лат. *cognoscere* – знати, англ. *cognition* – пізнання) та «інформація». Саме когнітивна сфера в кінцевому підсумку визначає ступінь рефлексії дійсності й у подальшому – обґрунтування можливостей і перспектив її цілеорієнтованого перетворення. З погляду геополітики в цьому контексті доречно згадати її влучне визначення, надане К. Греєм, який тлумачив геополітику як науку, що вивчає взаємовідносини політики та простору, як він розуміється, використовується та змінюється суспільством (курсив наш – Н. Л.). Тому важлива не просто інформація як така (це немовби «сировина»). Значення когнітивного простору полягає якраз у тому, що в його межах відбувається оброблення інформації через когнітивні процеси (сприйняття, увага, пам'ять, розмірковування тощо), що уможлиблює інтегрування інформації для оцінки й інтерпретації нашого світу, зокрема надскладного геополітичного. Отже, конвертація інформації в знання, генерація нових знань із уже наявних відбувається через когнітивні процеси.

Тож знання – це інформація «вищого гатунку». Це вже оброблена, перетворена інформація, продукт процесу пізнання (як отримання знань) дійсності, суспільно-трудової та ментальної діяльності людей, що отримав підтвердження на практиці. З іншого боку, знання є формою соціальної й індивідуальної пам'яті, результатом позначення, структурування й осмислення об'єкта в процесі пізнання. У цьому контексті вельми слушною є наукова позиція В. Красних, яка стверджує, що знання – це певні «інформаційні», «змістовні» одиниці, які вимагають не стільки інтелектуально-творчої роботи, скільки роботи пам'яті, а їх сукупність – це певним чином структурована ієрархізована система, а не зібрання випадкових фактів. Знання є тим, що залишилось у свідомості і є частиною пам'яті. Тож, як підкреслює В. Красних, варто розмежовувати терміни «знання» й «інформація», адже інформація є сукупністю впорядкованих одиниць, а знання є системою структурованих та ієрархізованих одиниць; інформація – елементи, одиниці системи, а знання і є власне їх системою; знання мають відповідати максимально можливій об'єктивності, адекватності, істинності [1, с. 52–53]. Отже, говорячи про когнітивний простір у геополітиці, ми, на відміну від інформаційного простору, акцентуємо увагу саме на налаштуванні певних форматів суспільної когнітивної діяльності, орієнтованих на отримання нового знання, досягнення конкретних цілей вибудовування тих чи інших моделей геополітичного світосприйняття.

Якщо демаркація понять «знання» й «інформація» більш-менш обґрунтована в наукових дослідженнях, то операціоналізація поняття «когнітивний простір» (далі – КП) є вкрай дискусійною (хоча воно дедалі активніше застосовується в сучасному суспільно-політичному дискурсі). Так, Г. Ньюбі розуміє його як людський досвід, що виражений у відносинах між концептами, які формуються, розвиваються та видозмінюються в процесі пізнання [2]. Модель КП П. Певереллі, що ґрунтується на теорії соціальної інтеграції, представлена ним як соціально-когнітивний конструкт, що включає в себе діячів, залучених у соціальну інтеракцію, і власне сам когнітивний компонент, у якому ці діячі поділяють один когнітивний зміст (спільні погляди, символи, мова, фонові знання й ін.); у підсумку інтеракції вони мають доступ до когнітивних просторів один одного, завдяки чому відбувається взаємне збагачення їхніх просторів [3]. С. Баннікова вважає, що КП має пряме відношення до національної культури, тому тлумачить це поняття як структуровану сукупність знань і уявлень, якими володіє кожен представник певної лінгвокультурної спільноти [4, с. 5]. Зв'язок КП і мови підкреслює й В. Красних. Вона визначає КП як певним чином структуровану сукупність усіх знань (об'єктивне відображення дійсності) і уявлень

(суб'єктивне відображення дійсності в образах, оцінках, конотаціях тощо) і співвідносить це поняття з окремим індивідуумом і групою індивідуумів, виокремлюючи таким чином індивідуальний і колективний когнітивний простори. Для індивідуального КП характерною є унікальність знань і уявлень, що властиві окремій мовній особистості. Колективний КП є структурованою сукупністю знань і уявлень певної мовної спільноти [1, с. 61]. Тому, на думку В. Красних, КП є національно детермінованим і національно демаркованим, із чим неможливо не погодитися.

Заслуговує на увагу позиція Л. Гуревич, яка пропонує дефініціювати когнітивний простір як ієрархічно складне поліструктурне утворення, що вміщує в собі когнітивні, семантичні, семіотичні, прагматичні, психолінгвістичні, психофізіологічні конститuentи, які, з одного боку, забезпечують його багаторівневу організацію, а з іншого – слугують фільтрами сприйняття вхідної інформації чи векторами її заломлення в процесі комунікації [5, с. 9]. Авторка вважає, що когнітивний простір постає багаторівневою складною системою – сукупністю концептів і відносин, в яких переплітаються різні аспекти людського буття, бере свій початок, розвивається й видозмінюється людський досвід. Вона розуміє когнітивні простори як «робочі простори розуму», що інтегрують такі категорії, як думки, ідеї, пам'ять, уяву, свідомість і самосвідомість та інше, які полягають в узагальненому понятті людського досвіду. Він також може існувати або в об'єктивній формі (узагальнений досвід певного мовного колективу), або в суб'єктивній (індивідуальний людський досвід). Це зумовлює й функціонування двох видів когнітивних просторів: індивідуального й колективного.

М. Єгорова розуміє когнітивний простір як весь обсяг знань, якими володіє людина і які отримані через освоєння світу, тим самим він є необхідною складовою частиною картини світу [6]. Дж. Гартска та Д. Альбертс у своїх дослідженнях визначають чотири типи просторів як надважливих із погляду мережевої війни: 1) фізичний простір, де досягаються результати та знаходиться супровідна інфраструктура й інформаційні системи; 2) інформаційний, де інформація створюється, перетворюється та передається; 3) когнітивний, де є сприйняття, усвідомлення, переконання та цінності, а в підсумку розуміння приймаються рішення; 4) соціальний, де відбувається взаємодія зі збройними підрозділами та поміж ними [7]. Загалом цей перелік дефініцій когнітивного простору можна продовжувати й далі, що фіксує відсутність наукової солідарності щодо його операціоналізації й засвідчує активну фазу наукового осмислення цього феномена. Очевидно, що практично кожне визначення посилається на такі атрибуції КП, як структурованість, знаннєвий контент, протяжність, діяльнісно-процесуальна природа його творення та функціонування.

Сукупність відомостей про світ людина здобуває різними шляхами (як слушно вказує О. Кубрякова): або через просте сприйняття світу, в актах стикання з дійсністю впродовж усього життя людини, або через здійснення різних типів предметно-пізнавальної й практичної діяльності, а також (що важливо) у процесі розмірковування над пережитими відчуттями щодо навколишнього світу й людей, у процесах осмислення побаченого, відчутого та пережитого, а також у процесах науково-теоретичного пізнання світу та навчання людини шляхом її знайомства з різними описами закономірностей світу. Тому більша частина знання приходить до людини саме через вербалізовані знання, тобто через мову. Інформація, що змістовно складає інформаційний простір і надходить до людини ззовні, підлягає не тільки її безпосередньому сприйняттю, але й її обробленню аж до того моменту, коли вона відобразилася в мозку людини й отримала певну ментальну репрезентацію, стала об'єктом подальших ментальних, зокрема й пізнавальних процесів із нею [8, с. 12]. У цьому аспекті з погляду геополітичного підходу вкрай важливо, щоб ці вербальні й невербальні репрезентації світу в суспільній свідомості певної держави якомога точніше від-

дзеркалювали її геополітичний код, максимально унеможливаючи когнітивний дисонанс у сприйнятті геополітичної дійсності, адже в такому разі це спричинить активізацію деструктивних процесів у суспільстві та зрештою делегітимацію влади. Як стверджує Г. Почепцов, «передача інформації, над якою всі б'ються, є вторинною метою, оскільки первинна полягає в зміні моделі світу в мозку людини» [7]. Тому найбільш загрозливим процесом із погляду геополітики є десуверенізація когнітивного простору будь-якої держави через активне застосування технологій смислової експансії, кінцевою метою яких є злам фундаменту традиційних базових цінностей цієї країни та налаштування когнітивних фреймів іншої моделі світосприйняття, що є прийнятною для держави-агресора.

У цьому аспекті доцільно звернутися до напрацювань Л. Гуревич [5], які, на наш погляд, можуть слугувати своєрідною пояснювальною моделлю формування/реформування когнітивного простору в геополітиці. В основі наукових розмірковувань дослідниці – концепція неконгруентності процесів сприйняття однієї й тієї самої інформації в різних реципієнтів через процес комунікації як багаторівневий комплекс трансформацій, у результаті яких вхідна інформація проходить через множинні зміни – заломлення. Заломлення через когнітивний вектор забезпечує зміну кількісних і якісних характеристик висловлювання. Той, хто говорить, осмислює такий обсяг інформації, який необхідно передати своєму адресатові залежно від обраних ним стратегій і тактик. Заломлення через семантичний вектор відповідає за структурування висловлювання, підбір лексичних одиниць відповідно до ситуації комунікації, де враховуються багато факторів, наприклад, ситуація спілкування (формальна, неформальна), освіта, переконання, моральні підвалини цільової аудиторії тощо. Прагматичний вектор вносить зміни на рівні модальності висловлювання залежно від того, кому призначається передана інформація (враховується статус співрозмовника, ступінь близькості комунікантів та ін.). Психолінгвістичний вектор трансформує інформацію таким чином, щоб досягти прогнозованого результату комунікації (здійснення мовних інтенцій мовця) тощо. Таким чином, на «виході» в когнітивному просторі держави – «реципієнта імплантованих смислів» – формується новий знаннєвий контент (бажаний для держави-агресора), що є основою іншого ціннісного фундаменту суспільного розвитку. Упроваджується нова культурна матриця, що суперечить традиційним нормам життя. На наш погляд, саме так і відбувається процес десуверенізації когнітивного простору як сучасна геополітична технологія маргіналізації тієї чи іншої країни. Недарма сьогодні в геополітичному дискурсі часто йдеться саме про «когнітивну зброю» та «когнітивну безпеку». Тому організація й функціонування когнітивного простору тієї чи іншої держави мають забезпечувати суспільство від формування тих ментальних моделей геополітичного світосприйняття, котрі суперечать геополітичним інтересам держави, натомість формуються такі, що сприяють зміцненню її геополітичної суб'єктності.

Аналізуючи феномен когнітивного простору, доводиться констатувати його певне перетинання з ментальним простором. Необхідно зауважити, що стосовно понять «ментальність», «ментальний», «менталітет» й досі немає думки наукової спільноти щодо їх чіткого означення. Більше того, часто поняття «когнітивний» і «ментальний» узагалі використовують як синонімічні та взаємозамінювані або ж одне із цих понять визначають через інше. Наприклад, М. Єгорова розуміє когнітивний простір як ментальний світ, який є місцем для перероблення та зберігання в категоризованому вигляді інтеріоризованих знань, що є результатом пізнання нашого й інших можливих світів [9]. Намагаючись ввести певну ясність у співвідношення когнітивного та ментального, О. Кубрякова пропонує розрізняти когнітивні процеси та ментальні сутності. Когнітивні процеси – це все, що пов'язане з діяльністю щодо перероблення інформації в мозку людини. Ментальні сутнос-

ті – це концепти, концептуальні структури (структури знання та досвіду, думок і оцінок, планів і цілей, установок і переконань), які є ключем до розгляду специфіки людського інтелекту й людської поведінки; у своїй сукупності ці одиниці допомагають зрозуміти, чому докільця людини осмислене нею саме так, а не інакше [8, с. 14]. Категоризація та концептуалізація щільно пов'язані з когнітивними здібностями людини, передусім зі здатністю класифікувати явища й об'єкти, розмірковувати про них та їхню ідентичність. Категоризація та концептуалізація забезпечують системне сприйняття дійсності та її вербалізоване впорядкування. Обидва процеси тісно переплетені та взаємодіють між собою, розрізняються лише тим, що метою концептуалізації є осмислення всіх відчуттів, усієї інформації, що надходить до людини в результаті роботи органів чуттів і оцінки цієї діяльності в термінах концептів; процес концептуалізації спрямований загалом на виокремлення деяких граничних для певного рівня розгляду одиниць людського досвіду в їх ідеальному змістовному поданні, і цим він відрізняється від процесу категоризації, який спрямований радше на об'єднання одиниць, які виявляють схожість в тому чи іншому відношенні, але обов'язково – за умови зв'язання цих одиниць із концептом, що прийнятий за основу власне самої категорії [8, с. 319]. Тож виходить, що когнітивні процеси відбуваються в ментальній сфері людини, і серед інших фундаментальну їх основу становлять процеси категоризації й концептуалізації. За категоризацією визнається властивість пізнання (когніції) взагалі, оскільки процес сприйняття пов'язаний із логічним підсумовуванням інформації у вигляді певного концептуального утворення. Тому зрозуміло, чому поряд із терміном «когнітивний простір» застосовується й термін «ментальний простір», який також використовується для позначення когнітивного досвіду людини.

Авторство терміна «ментальний простір» належить сучасному лінгвісту Ж. Фоконьє, який ввів його для позначення організації знань у ментальному світі людини, тож ментальні простори – це області, які використовуються для породження й об'єднання інформації [10]. На думку Дж. Лакоффа, ментальний простір – це середовище концептуалізації й мислення. До сутнісних атрибутів ментальних просторів він відносить таке: 1) безпосередньо надану нам реальність – таку, як ми її розуміємо; 2) вигадані ситуації, ситуації, зображені на картинах, представлені в фільмах та ін.; 3) минуле чи майбутнє ситуацій – таке, як ми їх розуміємо; 4) гіпотетичні ситуації; 5) сферу абстрактних категорій, наприклад, загальних понять (сюди належать такі сутності, як економіка, політика, фізика), математичних концептів та ін. [11]. Таким чином, на думку згаданих західних дослідників, ментальний простір є тією унікальною локацією, де відбувається осмислення ментального досвіду людини, його концептуалізація та категоризація. Очевидно, що ментальний досвід людини має тенденцію до розширення, яка екстраполюється й на ментальний простір відповідно до активізації когнітивної діяльності. Проте місія ментального простору – концептуалізація та категоризація інформації, а місія когнітивного простору – це вже перероблення та зберігання в категоризованому, системно структурованому вигляді знань, формування на цих підвалинах нових знань, тобто відбувається своєрідна «конвертація інформації» та її «знаннева капіталізація».

Таким чином, із погляду лінгвістично-психологічного підходу когнітивний і ментальний простори, дійсно, досить щільно взаємодіють між собою, їх занадто складно відокремити один від одного, особливо це важко зробити в умовах відсутності більш-менш чіткої демаркації понять «когнітивний» і «ментальний». Однак якщо в узагальненому сенсі екстраполювати ці висновки в геополітичному вимірі, то в ментальному просторі відбувається глибоке осмислення в термінах геополітичних концептів глобальних процесів розподілу та перерозподілу ресурсів, що забезпечують якомога вищий ступінь геополітичної

суб'єктності тієї чи іншої держави або ж недержавного актора, здійснюються ментальні репрезентації надскладних геополітичних явищ, подій, ситуацій через наявні наративи тощо. У когнітивному просторі геополітичного життєустрою відбувається «спакування» концептуально категоризованих знань про геополітичну реальність, їх структурне оформлення та системне представлення у вербалізованому наративному форматі, інтеріоризація в геополітичних комунікаціях різного гатунку.

Можливо, певну доцільність мало б виведення «ментально-когнітивного простору» (а не окремо кожного із цієї пари), оскільки в його межах практично синхронно відбуваються процеси й ментальних репрезентацій геополітичного світу, і їх когнітивного впорядкування. Разом із тим відзначимо, що останнім часом термін «ментальний простір» використовується ще й для позначення особливої ментальності, або менталітету, в тій чи іншій культурі. Тим самим фокус осмислення концентрується на унікальних духовних підвалинах певної етнонаціональної спільноти, що зумовлені специфікою її культурного, історичного, конфесійного, етнічного розвитку й знайшли своє втілення в її колективному несвідомому, архетипах, стереотипах і фреймах світосприйняття. Тож поняття ментального простору (як дещо змістовно переобтяжене в сучасному його використанні) усе ж більше тяжіє саме до етнокультурної сутності. Тому в геополітичному аспекті вважаємо, що ментальний простір як окремий рівень геополітичної спатіальності має сенс саме з позицій акцентуації на етнокультурній специфіці його репрезентаційного навантаження.

Підсумовуючи, зазначимо, що сучасна диверсифікація геополітичної спатіальності відбувається за рахунок виокремлення когнітивного та ментального рівнів, які є фундаментальним підґрунтям сталої соціокультурної та політичної організації суспільства. Саме когнітивний і ментальний простори в їх геополітичному вимірі формують необхідні ціннісно-сміслові підвалини легітимації, суверенізації влади та зміцнення геополітичної суб'єктності держави як провідного актора геополітики. Тому підривні технології щодо руйнування цих життєзабезпечуючих рівнів геополітичної спатіальності не тільки призводять до інституційної кризи в державі, а й можуть спричинити її занепад у цивілізаційному сенсі та виштовхування на периферію геополітичного світу з образливим статусом на кшталт failed-state. Саме це пояснює й актуалізує розвиток когнітивного та ментального рівнів геопростору задля випереджаючого осмислення його динамічної силової реконфігурації.

Список використаної літератури

1. Красных В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность? М.: ИТДГК «Гнозис», 2003. 375 с.
2. Newby G. Cognitive Space and Information Space. Journal of the American Society for Information Science and Technology Archive. 2001. Vol. 52. P. 1026–1048.
3. Peverelli P. Cognitive Space (A Social Cognitive Approach to Sino-Western Cooperation). Delft: Eduron, 2000. 181 p.
4. Банникова С. Прецедентность как лингвокультурный феномен (на материале английских и русских текстов): дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19. Тамбов, 2004. 182 с.
5. Гуревич Л. Когнитивное пространство метакоммуникации. Иркутск: ИГЛУ, 2009. 372 с.
6. Егорова И. Личностно-ориентированная коммуникация как процесс построения совместного когнитивного пространства: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. М., 2001. 155 с.
7. Почепцов Г. Когнитивное пространство и информационные войны. URL: http://osvita.mediasapiens.ua/trends/1411978127/kognitivnoe_prostranstvo_i_informatsionnye_voyny/.
8. Кубрякова Е. Язык и знание: на пути получения знаний о языке. Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира. М.: Рос. академия наук, 2004. 560 с.

9. Егорова М. «Когнитивное пространство» и его соотношение с понятиями «ментальное пространство», «когнитивная база», «концептосфера», «картина мира». Вестник ИГЛУ. 2012. № 12. С. 61–68.
10. Fauconnier G. *Mental Spaces*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994. 190 p.
11. Lakoff G. *Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. Chicago; L.: University of Chicago, 1987. 614 p.

DIVERSIFICATION OF THE GEOPOLITICAL SPACE IN THE CONDITIONS OF THE WORLD ORDER TRANSFORMATION

Nataliia Lepska

*Zaporozhye National University,
Faculty of Sociology and Administration, Department of Political Science
Zhukovsky str., 66, 69600, Zaporozhye, Ukraine*

The article provides a conceptual rethinking of the complex structure of modern geopolitical space. It is proposed to consider geopolitical spatialization, expanding the range of traditional dimensions (geographic, economic, information-ideological, information-cybernetic) that are already justified in the modern theory of geopolitics, and add other levels of spatial organization of the world. The prospects and significance of the processes of spatialization towards the structural complication of geo-space are highlighted through the allocation of new levels of it, which are more connected with the intangible assets of the public life. Therefore, the author focuses on the need to identify the cognitive and mental levels of geopolitical space. As a result, it is noted that it is the cognitive and mental level of the spatial organization of the world in the conditions of its modern transformation that are weighty semantic factors of the power reformatting legitimation of the general geopolitical space.

Key words: geopolitical space, geopolitical spatialization, organization of geopolitical space, cognitive space, mental space, power ordering of the world.